

**КАРПАТСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Навчально-науковий
юридичний інститут
Кафедра цивільного права

Інститут правотворчості та
науково-правових експертиз
Національної академії наук України

ВІДДІЛЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ НАУК
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК
УКРАЇНИ

ДОГОВІР ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Матеріали

**Всеукраїнської науково-практичної
конференції, присвяченої пам'яті
академіка Національної академії
правових наук України, заслуженого
діяча науки і техніки України, доктора
юридичних наук, професора
Володимира Васильовича Луця
(1933-2021)**

17 КВІТНЯ 2026 р.

Івано-Франківськ – 2026

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра цивільного права

Інститут правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України

Відділення цивільно-правових наук Національної Академії правових наук
України

ДОГОВІР ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті академіка Національної академії
правових наук України, заслуженого діяча науки і
техніки України, доктора юридичних наук, професора
Володимира Васильовича Луця
(1933-2021)

(м. Івано-Франківськ, 17 квітня 2026 р.).

Івано-Франківськ – 2026

Редакційна колегія:

Кот Олексій – директор Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України

Гриняк Андрій – академік-секретар відділення цивільно-правових наук Національної академії правових наук України, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України

Зеліско Алла – завідувач кафедри цивільного права Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор

Банасевич Ірина – доцент кафедри цивільного права Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент

Гришко Уляна – доцент кафедри цивільного права Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент

Д28 Договір як універсальна форма правового регулювання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті академіка Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук, професора Володимира Васильовича Луця (1933-2021) (м. Івано-Франківськ, 17 квітня 2026р.). Івано-Франківськ: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2026. 280 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті академіка Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук, професора Володимира Васильовича Луця (1933-2021) «Договір як універсальна форма правового регулювання», яка відбулася 17 квітня 2026 року на базі кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

© Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2026

Розуміння публічної ліцензії саме як одностороннього правочину закладено у Законі України «Про авторське право і суміжні права» 2022 р. та внесеними на його основі змінами до ЦК України (ст. ст. 444, 455). Одночасно змінами, внесеними цим же законом до ст. 1107 ЦК України, було замінено термін «*договори*» на «*правочини*». Це до певної міри дозволило вирішити проблему, яка тривалий час існувала у ст. 1107 ЦК України стосовно ліцензії. Але варто зауважити, що такий варіант теж не є абсолютно досконалим, оскільки глава 75 розміщена у підрозділі 1 Розділу III Книги 5, який має назву «Договірні зобов'язання» (в Проєкті – це Розділ II Книги 5 із такою ж назвою).

Враховуючи останнє, первинно пропонувалося у главі 75 ЦК України (глава 83 Проєкту) залишити лише норми про договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, а норми про ліцензії перенести до Книги 4. Проте при подальшому обговоренні Проєкту ця ідея не знайшла достатньої підтримки і глава 83 Проєкту й надалі стосуватиметься правочинів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, включаючи у тому числі й ліцензії.

Крім закріплення видів правочинів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, ст. 1107 ЦК України також містить норми, що стосуються форми таких правочинів та правових наслідків її недодержання (ч. 2).

Варто звернути увагу, що Законом України «Про авторське право і суміжні права» 2022 р. внесені зміни і до ч. 2 ст. 1107 ЦК України. Відтак, у чинній її редакції абз. 1 стосується *правочинів* щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності загалом, тоді як в абз. 2 і 3 йдеться саме про *договори* щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Загальне правило абз. 1 ч. 2 ст. 1107 ЦК України передбачає обов'язковість письмової форми правочинів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, із одночасною можливістю існування передбачених законом винятків.

У цьому аспекті збереження норми абз. 3 ч. 2 ст. 1107 ЦК України, яка передбачає, що законом можуть бути встановлені випадки, в яких договір щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності може укладатись усно, є недоцільним, оскільки змістовно вона дублює норму абзацу 1 ч. 2 цієї статті. Більше того, існування цих двох абзаців створює колізію, оскільки правило абз. 1 про можливість існування передбачених законом випадків, коли письмова форма не вимагається, стосується *правочинів* щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності загалом, тоді як в абз. 3 йдеться про допустимість у передбачених законом випадках усної форми лише для *договорів* щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Також зміни торкнулися питання про правові наслідки недодержання письмової форми правочинів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Враховуючи тенденції у вирішенні цього питання, які сформувалися на рівні міжнародних договорів та актів уніфікації договірних прав, норму про нікчемність правочину щодо розпоряджання

майновими правами інтелектуальної власності, вчиненого з недодержанням письмової форми, у Проєкті виключено.

Певні зміни стосуються визначення сфери застосування норм глави 75 ЦК України (глава 83 Проєкту). Ці зміни обумовлені оновленням підходів до визначення об'єктів права інтелектуальної власності у Книзі 4 Проєкту.

Так, в Проєкті пропонується доповнити перелік об'єктів, відносини щодо яких регулюються Книгою 4, деякими новими категоріями об'єктів, які потребують правової охорони на сучасному етапі. Йдеться про об'єкти прав особливого роду (*sui generis*), а саме – неоригінальну базу даних та неоригінальний об'єкт, згенерований системою штучного інтелекту. Ці об'єкти безпосередньо не віднесені до об'єктів права інтелектуальної власності, проте передбачається поширення на них правового режиму об'єктів права інтелектуальної власності і субсидіарне застосування до них норм про договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Щодо комерційної таємниці, то на рівні актів ЄС (Директива 2016/943, Регламент Комісії № 316/2014) спостерігається тенденція щодо їх протиставлення об'єктам інтелектуальної власності та забезпечення їх правової охорони в рамках конкурентного законодавства. Відповідно комерційну таємницю пропонується вилучити з кола об'єктів права інтелектуальної власності. Водночас, передбачається закріплення норми про субсидіарне застосування до цього об'єкта норм про право інтелектуальної власності, зокрема, про договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Враховуючи вищенаведене, ст. 1348 Проєкту пропонується доповнити нормою про те, що приписи глави 83 застосовують також до договорів щодо розпоряджання правами особливого роду (*sui generis*), правами на комерційні таємниці, якщо іншого не визначає закон і якщо це не суперечить суті таких прав.

Аврамова Ольга Євгенівна

*головний науковий співробітник відділу
правової взаємодії бізнесу та держави НДІ
приватного права і підприємництва ім.
академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії
правових наук України, доктор юридичних
наук, доцент*

ДОГОВІРНІ КОНСТРУКЦІЇ ПЕРЕДАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ МАЙНОВИХ ПРАВ НА СЛУЖБОВИЙ НАУКОВИЙ ТВІР

Розвиток науки безпосередньо пов'язаний із науковою діяльністю, що є діяльністю інтелектуально-творчого характеру та направлена на здобуття та застосування одержаних нових знань [1]. Створення наукового результату може здійснюватися як самостійно дослідником задля задоволення власних

інтелектуальних та пізнавальних інтересів у процесі наукового дослідження. Так і в рамках завдань, передбачених науково-дослідною темою та/або трудовим договором, грантовою роботою. В такому випадку між роботодавцем та науковим працівником виникають особливі відносини, які потребують належного правового регулювання. У практичній діяльності такі відносини регулюються договірними конструкціями, що регулюють розподіл або передання майнових прав інтелектуальної власності між роботодавцем та науковим працівником. Визначення доцільності застосування тієї чи іншої договірної моделі вимагає чіткого розуміння правової природи об'єкта інтелектуальної власності, пов'язаного з виконанням службового завдання, зокрема наукових службових творів. Проблемність питання посилюється тим, що в законодавстві відсутня системна правова визначеність щодо регулювання таких відносин. Через те виникає потреба у застосуванні конструкцій індивідуально-правового регулювання. Серед них можна визначити локальні акти відповідної наукової установи, освітнього закладу та договори, які можуть укладатися щодо розподілу, передання (відчуження) майнових прав.

Поняття наукового службового твору не закріплено в законодавстві, проте є визначення «академічного твору». Це твір у сфері освіти чи науки, виражений у формі дисертації, творчого мистецького проекту, кваліфікаційної роботи, курсової роботи, наукової монографії, наукової статті, підручника, навчального посібника або в іншій формі, визначеній законодавством та/або внутрішнім актом (п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про академічну доброчесність» [2]. Законом України «Про авторське право і суміжні права» закріплено також термін «твір», що є оригінальним інтелектуальним творінням автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, вираженим в об'єктивній формі (п. 56 ч. 1 ст.1 Закону) [3]. Твір має бути оригінальним (п. 35 ч. 1 ст.1 Закону). Академічний твір може створюватися в межах науково-дослідної (фундаментальної) теми, що є напрямом наукових досліджень, яке визначається роботодавцем у планах, паспортах програм або грантових проєктах, у межах виконання яких створюються службові наукові твори. Службовим твором є твір, створеним працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом) (п. 55 ч. 1 ст.1 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [3]. Аналізуючи наведене можна визначити, що науковий службовий твір – це твір, створений науковим працівником (вченим) у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом), зокрема визначених у паспортах, завданнях науково-дослідних тем, фундаментальних наукових досліджень. Службовим вважається твір, створений: автором у порядку виконання службових обов'язків у період виконання трудових обов'язків та у визначений строк після звільнення. Службові твір, створений у співавторстві – це твір, створений двома або більше авторами спільною творчою працею, якщо хоча б один із них створив його у зв'язку з виконанням трудових обов'язків відповідно до трудового договору (контракту), індивідуального плану виконання науково-дослідної теми.

Порядок створення наукового службового твору, передання на нього майнових прав інтелектуальної власності мають визначатися локальними

актами, зокрема положенням про наукові службові твори, положенням про інтелектуальну власність у ЗВО та наукових установах; положенням про порядок виконання НДР (науково-дослідних робіт); грантових та проектних угодах; трудових договорах (контрактах) з науковими працівниками; окремі договори про розподіл або передачу майнових прав тощо. Наведені акти індивідуально-правового регулювання мають локальний характер; не є обов'язковими для інших суб'єктів; є прикладом локальної правотворчості.

Однією з найбільш поширених договірних конструкцій є договір про передання (відчуження) майнових прав на науковий службовий твір (п. 3 ч. 1 ст. 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3]). Предметом цього договору є майнові права на службові наукові твори та їх передача, створені науковим працівником у межах виконання службових обов'язків та науково-дослідних завдань, індивідуальних планів виконання науково-дослідних тем, затверджених роботодавцем, включно з незавершеними творами, оригінальність яких підтверджує дотримання принципів академічної доброчесності. Роботодавець набуває виключні майнові права на використання цих творів, зокрема будь-яким способом, дозволяти або забороняти їх використання третім особам, а також передавати майнові права повністю або частково на будь-якій особі тощо. При цьому, майнові права на службовий твір переходять до роботодавця у повному обсязі з моменту створення твору, якщо інше не передбачено договором та чинним законодавством України. Науковий працівник, який є автором наукового службового твору, має право на справедливу винагороду за створення та використання твору. Він гарантує, що службовий науковий твір створено самостійно, є оригінальним та не порушує прав третіх осіб, зокрема авторських і суміжних прав. Він зобов'язаний повідомляти роботодавцю про створення наукового службового твору. Роботодавець має право доручити іншій особі завершити незавершений науковий службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати службовий твір ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір.

Іншою договірною конструкцією є трудовий договір (контракт) – в частині умов щодо розподілу майнових прав на науковий службовий твір. Це включення в структуру трудового договору (контракту) положень (розділу) про розподіл майнових прав на науковий службовий твір.

В практичній діяльності використовується також модель договору про розподіл виключних майнових авторських прав на твори, створені у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Предметом такого договору є визначення структури прав інтелектуальної власності та перерозподіл їх між сторонами договору. Такий договір визначає права, які зберігає автор (науковий працівник), а які передаються роботодавцю; обсяг, межі та способи здійснення майнових прав; умови ліцензування, спільного використання або розпорядження правами; відповідальність сторін щодо комерційного використання, поширення та охорони твору. За цим договором виникає спільний правовий режим

використання майнових прав. Тому що розподіл передбачає саме розподіл прав, а не повне їх передання.

Вибір між наведеними договірними конструкціями залежить від необхідності/доцільності/концентрації прав інтелектуальної власності. Повна концентрація майнових прав у роботодавця передбачає їх відчуження. При розподілі можливо, що частина прав залишається у наукового працівника. Водночас варто враховувати положення ч. 7 ст. 11 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» у разі якщо складові технологій частково створено за рахунок власних коштів підприємств, наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів і фізичних осіб, а частково - за рахунок бюджетних коштів, майнові права на ці складові розподіляються на підставі договору про їх створення та використовуються за умовами договору про їх трансфер [4]. Застосовуючи метод аналогії, можна зробити висновок, що договір про розподіл прав передбачає виділення окремих складових частин майнових прав і їх подальший перерозподіл із визначенням умов використання кожної частини, що дозволяє забезпечити ефективне поєднання інтересів сторін договору щодо розподілу майнових прав.

Узагальнюючи наведене, можна визначити, що при виборі договірних конструкцій щодо передачі майнових прав на наукові службові твори доцільним є врахування таких факторів: необхідність концентрації майнових прав; завдання та мета створення наукового твору; порядок використання та розпорядження правами; умови виплати винагороди; збереження за автором (науковцем) певних прав або контроль над їх використанням тощо.

Список використаних джерел:

1. Голюк В. Я., Луценко І. С., Нагорна І. І. Сучасні тенденції та специфіка науково-дослідної діяльності. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-32>.
2. Про академічну доброчесність : Закон України від 18 грудня 2025 р. № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>.
3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
4. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 р. № 143-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>.